

3 Nykytila ja kunnostustarpeet

Maanomistus-, kaavoitus-, selvitys- ja suunnittelutilanne

Maanomistus

Stansvikin kartanopuisto on kokonaisuudessaan Helsingin kaupungin omistama. Joitain alueita vuokrataan ulkopuolisille toimijoille.

Yleiskaavoitus

Yleiskaavassa 2016 Stansvikin kartanopuisto on merkitty kokonaisuudessaan virkistys- ja viheralueeksi, jota ”kehitetään merkittävänä virkistys-, ulkoilu-, liikunta-, luonto- ja kulttuurialueena, joka kytkeytyy seudulliseen viherverkostoon ja merelliseen virkistysvyöhykkeeseen.” Lisäksi ”Suunnittelussa tulee turvata kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen sekä ottaa huomioon ja turvata luonnon monimuotoisuuden, ekosysteemipalvelujen kehittämisen, luonnonsuojelun ja ekologisen verkoston sekä metsäverkoston kannalta tärkeät alueet.”

Tahvonlahden pohjukkaa sivuamaan on merkitty baanaverkko, joka käsittää pyöräliikenteen nopean runkoyhteyden. Koirasaarentiellä kulkee myös pikaraitiotieyhteys.

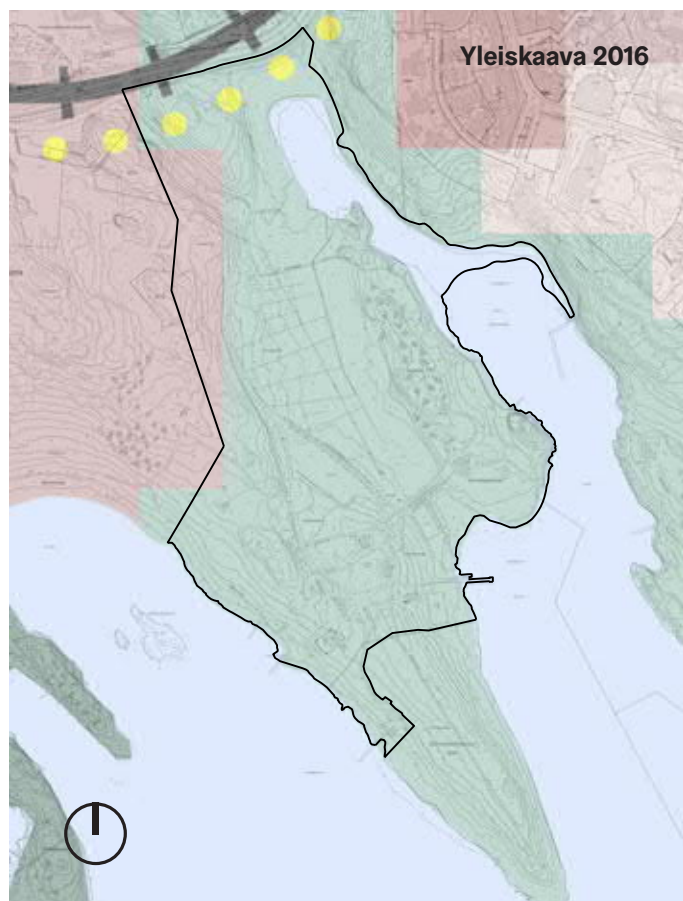
Asemakaavoitus

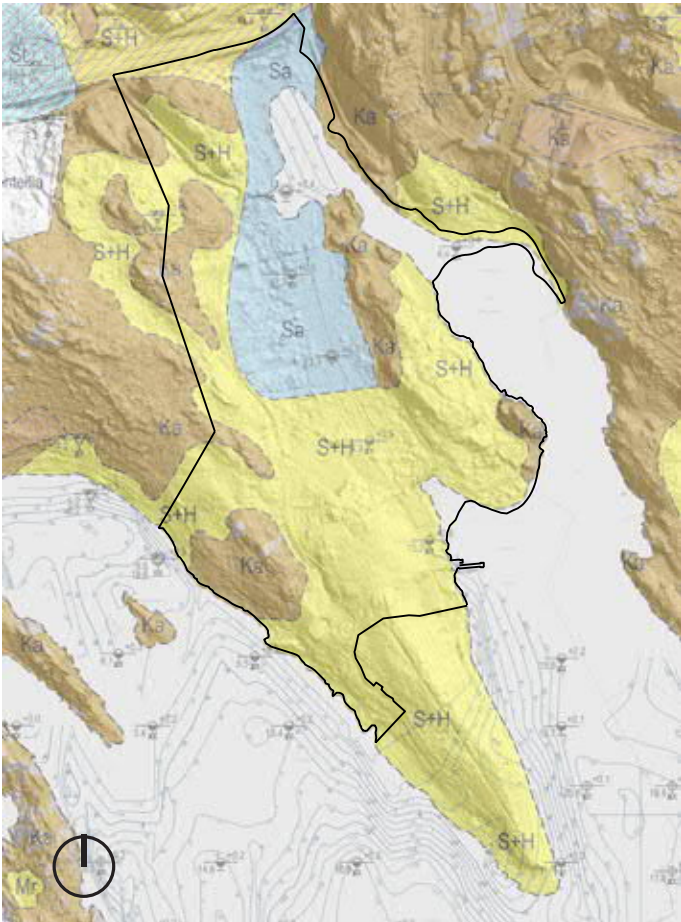
Stansvikin kartanopuiston alueelle on voimaantullut asemakaava 11960 vuonna 2016. Asemakaavaan sisältyy virkistys- ja puistoalueita (VL/s, VL/s-1, VP/s, VU), kesämaja- ja palstaviljelyalue (R-1, RP) sekä suojeltuja rakennuksia (sr-1, sr-1b, sr-2) ja pysäköintialueita (LP). Nyt laaditun hoito- ja kehittämissuunnitelman ulkopuolelle jää Tahvonlahdenniemien luonnonsuojelualue (VL/s). Stansvikin kartanopuiston asemakaavan ulkopuolelle jäävät Stansvikinkallion suunniteltujen asuinkorttelien alueet.

Viereisellä sivulla: Stansvikin kartanon asemakaava 11960 tuli voimaan vuonna 2016. *Asemakaavahakemisto, Helsingin kaupungin karttapalvelu 2022.*

Yllä oikealla: Stansvikin maa-alue on kokonaisuudessaan kaupungin omistuksessa. Maanomistuskartalla raidoitetulla kuvataan kaupungin omistamia, ulkopuolisille toimijoille vuokrattuja alueita. *Maanomistus- ja vuokrausalueet, Helsingin kaupungin karttapalvelu 2022.*

Alla oikealla Yleiskaava 2016 esittää Stansvikin kartanopuiston virkistys- ja viheralueena. *Ote yleiskaavasta 2016, Helsingin kaupungin karttapalvelu 2022.*

Yllä: Tahvonlahdenniemen mäntykangas on nykyisin luonnonsuojelualuetta.

Vasemmalla: Tahvonlahdenniemen maaperäkartta ja viestovalvarjoste. *Helsingin kaupungin karttapalvelu 2022.*

Topografia ja maaperä

Suunnittelualue on Tahvonlahden ja Varisluodon välisellä niemellä sijaitseva, kokonaislaajuudeltaan noin 22 hehtaarin kokoinen alue. Alun perin alueella on kasvanut metsää, lehdoista kuiviin kalliometsiin. Korkeusasema vaihtelee suunnittelualueella noin + 0...+13 mmpy välillä, ollen korkeimmillaan Stansvikinkallion reunoilla ja matalimmillaan meren sekä kluuvin rannoilla. Tahvonlahti on matala merenlahti, jonka syvimät alueet sijoittuvat todennäköisesti kalliosten Onnentemppelin ja vastarannan Nuottaniemen välisille alueille. Tahvonlahdenniemen reunat laskevat melko jyrkästi mereen, noin 14 metrin syvyyteen asti. Varisluodon puolella syvimät alueet ovat noin 6 metrin syvyysluokkaa. (Helsingin kaupungin karttapalvelu, 2022.)

Stansvikin maaperä on pääosin silttiä ja hiekkaa, joiden kerrospaksuus on alle 3 metriä. Tahvonlahdenniemi on yksi Helsingin harvoista harjumuodostelmista ja se on jäätikköjokimuodostumana geologisesti arvokas. Sen rannat ovat yleensä hiekkaa ja soraa. (Ruokonen, ym. 2003a, s. 45.)

Kallio on monin paikoin lähellä maanpintaa tai paljastunut avokallioiksi. Suunnittelualueen kallioisimmat alueet ovat Stansvikinkallion reunalla, Stansvikintien pohjoispään läheisyydessä, Vanhakylässä, Onnentempelellä sekä suunnitellun Edelheiminpolun läheisyydessä niemen eteläreunalla. Laajat savialueet sijoittuvat kluuvin ja Tahvonlahden pohjukan välisille alueille. Jääkaudella painunut maa lahdella kohoaa edelleen: aiemmin avovesinä olleet kluuvi ja Tahvonlahti ovat menettäneet yhteyttä merelle ja kasvavat vähitellen umpeen. Vanhakylän alue on kehittynyt saaresta enemmän osaksi mannerta maankohoamisen ja kannaspenkereiden rakentamisen myötä. Ilmastonmuutoksen vuoksi todennäköisesti nopeutuva merenpinnan nousu kuitenkin kompensoi maankohoamista. Vuonna

2100 tilanteen odotetaan olevan pitkälti nykyisen kaltainen: merenpinta kohoaa noin 30 cm ja maa nykyarvioiden mukaan noin 28 cm.¹

Öljynjalostustoiminta on todennäköisesti aiheuttanut lahden pohjukan sedimenttien saastumista, sillä lahdelle on luultavasti laskettu myrkyjä sisältäviä vesiä (Ruokonen, ym. 2003b, s. 7).

Luonto

Stansvikin alue on luontoarvoiltaan monin tavoin merkittävä. Kruunuvuorenrannan kehittämisen ja kaavoittamisen taustatyönä alueen luontoarvoja on kartoitettu, minkä lisäksi asemakaavatyön jälkeen arvoja on edelleen tarkentavasti kartoitettu puistosuunnittelua ja hoitosuunnitelman laadintaa varten.

Alueella esiintyy päällekkäin lukuisia luontoarvoja, jotka koskevat niin geologiaa, kasvilajistoa kuin eläinlajistoa. Hoito- ja kehittämissuunnitelman pohjana on käytetty Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmään koottuja inventointi- ja arvotietoja sekä alueelta laadittuja selvityksiä. Kartanopuiston lähialueilla tapahtuvien muutosten vuoksi hoitosuunnitelmassa pyritään turvaamaan tai parantamaan eliölajien olosuhteita Stansvikin kartanopuistossa.

Alueen luontoarvot

Tahvonlahdenniemen kärjen soraharju on arvokas geologinen muodostuma, jolla on todettu olevan luonnonsuojelu- ja opetusarvoa sekä suuri maisema-arvo. Harjulle on perustettu luonnonsuojelualue 23.3.2022. Fladan ja kluuvin väliin jäävällä geologisesti arvokkaalla liejukerrostumalla on myös luonnonsuojeluarvoa.

Luontotietojärjestelmästä kerätyt tiedot (suluissa viimeisen inventoinnin vuosi):

- Lahokaviosammalhavainnot ja elinympäristökuviorajaukset (2021)
- Uhanalaiset luontotyypit, LAKU-kriteerien mukaisesti arvotettu maakunnallisesti arvokas kohde (2019)
- Tärkeät lintualueet (2017)
- Huomionarvoiset pistemäiset luontokohteet (2014)
- Tärkeät lepakkoalueet, luokat II ja III (2014)
- Tärkeät matelija- ja sammakkoeläin角度teet (2014)
- Metsäkohteet (2011)
- Arvokkaat kasvikohteet (2005, päivitetään parhaillaan)
- Arvokkaat geologiset kohteet (2004)

Alueelta laaditut selvitykset:

Luontoselvitykset:

- Ahola, Koskimies ja Nieminen/Faunatica. Raportti 2015. Helsingin Stansvikin luontoselvitykset vuonna 2014. Tilaaja Stansvikin kyläyhdistys.
- Enviro Oy. 2005. Kruunuvuoren rannan osayleiskaava-alueen luontoselvitys ja maankäytön luontovaikutusten arviointi.

Metsäselvitykset ja kasvillisuusinventointiraportit:

- Nupponen, ym./Faunatica. 2022. Luontoselvitykset Helsingin Stansvikin kartanoympäristön alueella vuonna 2022 – Käävät ja kääväkkäät, yöperhoset ja kartanopuiston niittyalueet, Faunatican raportteja 109/2022.
- Nieminen & Makkonen/Faunatica. 2021. Laajasalon alueen lahokaviosammalselvitys vuonna 2021.
- Helsingin kaupungin ympäristökeskus. 2012. Selvitys eräiden Helsingin kaupungin omistamien metsäalueiden luonnon monimuotoisuudesta.
- Innofor Finland Oy. Helsingin luonto – Arvokkaat metsäluonnon monimuotoisuuskohteet (METSÖ). 2011.
- Hiltunen. 2001. Stansvikin kartanopuiston puu- ja ruohovartinen kasvillisuus ja kasvisto.

Lepakkoselvitykset:

- Karlsson/Tmi Metsäsiipi. 2022. Stansvikin lepakkoseuranta 2022 – Kaivoshuvilan, Schaumanin huvilan, Nalletalon ja Metsämajan jatko seuranta sekä Vanhakylän poistuvien kolopuiden päiväpiiloselvitys.
- Karlsson/Tmi Metsäsiipi. 2019. Stansvikin kartanoalueen täydentävä lepakkoselvitys.
- Hagner-Wahlsten/BatHouse, Karlsson, Rasmus/Tmi Metsäsiipi. Helsingin Kaivoshuvilan ja Vuorilahdenpolun valojen sammuttamiskokeilun lepakkoseuranta 2018.
- Hagner-Wahlsten/BatHouse. Kruunuvuoren rannan lepakkoselvitys 2017.
- Hagner-Wahlsten/BatHouse. Lepakoiden jatko seuranta – Helsingin Koirasaarentien kadunrakennustyömaan varrella Stansvikin kaivoshuvilan kohdalla 2016.

- Hagner-Wahlsten/BatHouse. Lepakoiden jatko seuranta – Helsingin Koirasaarentien kadunrakennustyömaan varrella Stansvikin kaivoshuvilan kohdalla 2015.
- Wermundsen Consulting Oy. Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2014.
- Hagner-Wahlsten/BatHouse. Lepakkoseuranta – Helsingin Koirasaarentien kadunrakennustyömaan varrella Stansvikin kohdalla 2014. Tilaaja Helsingin kaupunki, Rakennusvirasto.
- Wermundsen Consulting Oy. Lepakkoselvitys – Stansvik. 2013. Tilaaja Stansvikin kyläyhdistys ry.
- Siivonen. 2004. Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2003. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 3/2004.

Lintuselvitykset:

- Ellermaa. 2018. Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:8.
- Faunatica. Helsingin Stansvikin pesimälinnustoselvitys 2014. Tilaaja Stansvikin kyläyhdistys. (Sisältyy Helsingin Stansvikin luontoselvitykset vuonna 2014 -raporttiin)

Sammakkoeläin角度selvitykset:

- Saarikivi. 2019. Sammakkueläinkartoitus Tahvonlahden suunnittelualueella ja sen lähiympäristössä keväällä 2019.
- Luontoselvitys Metsänen. 2019. Helsingin Kruunuvuoren rannan ruskosammakko-, viitasammakko- ja rupikonnakartoitus 2018–2019.
- Luontoselvitys Metsänen. Helsingin Kruunuvuoren rannan ruskosammakko-, viitasammakko- ja rupikonnakartoitus 2018 -väliraportti.
- Saarikivi. Viitasammakkohavainnot Helsingissä keväällä 2017.

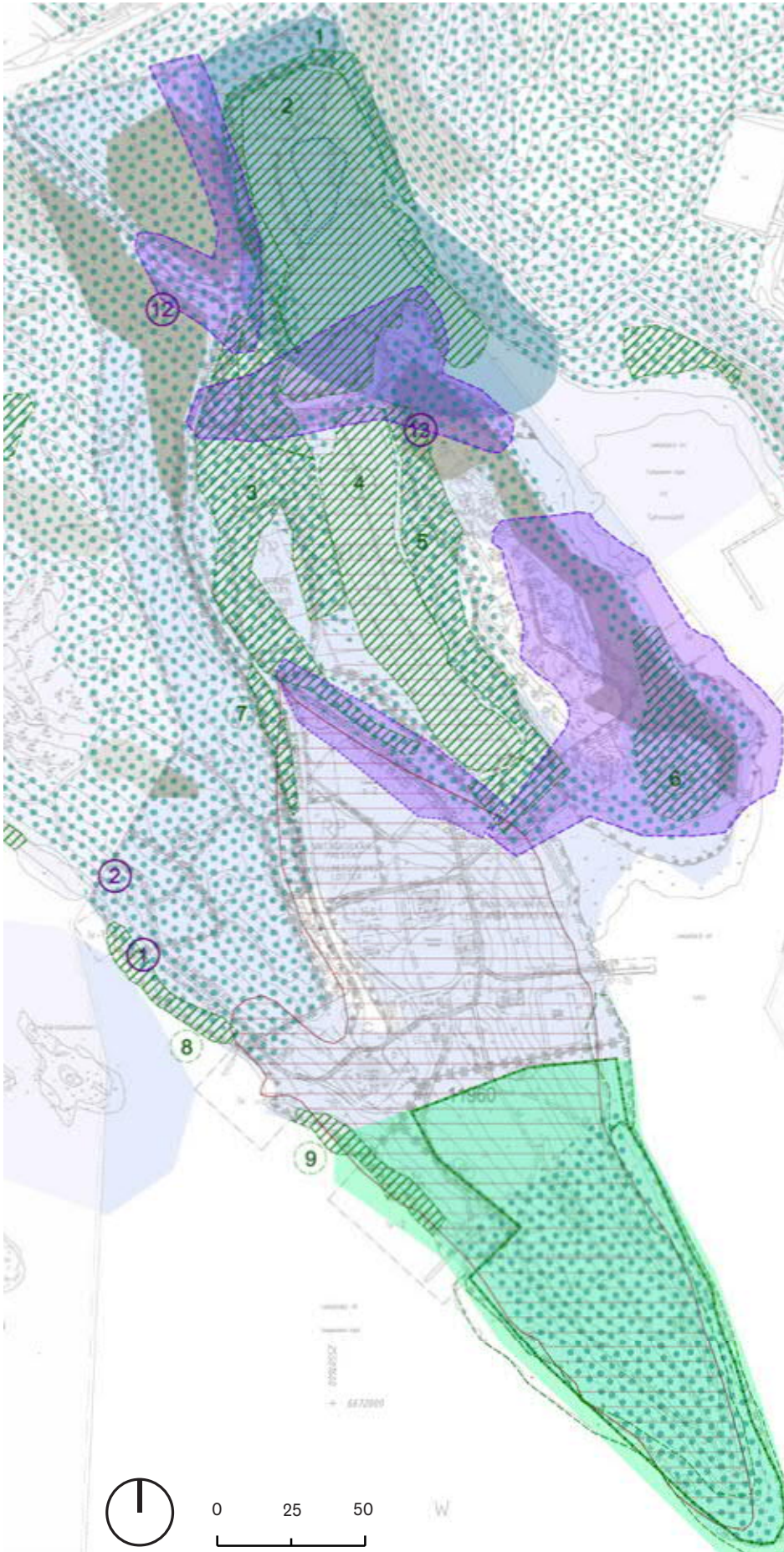
Kääpäselvitykset:

- Nupponen, ym./Faunatica. 2022. Luontoselvitykset Helsingin Stansvikin kartanoympäristön alueella vuonna 2022 – Käävät ja kääväkkäät, yöperhoset ja kartanopuiston niittyalueet, Faunatican raportteja 109/2022.
- Enviro Oy. 2005. Kruunuvuoren kääpäselvitys. (Sisältyy Kruunuvuoren rannan osayleiskaava-alueen luontoselvitys ja maankäytön luontovaikutusten arviointi -raporttiin)

Niveljalkaisiin liittyvät selvitykset:

- Nupponen, ym./Faunatica. 2022. Luontoselvitykset Helsingin Stansvikin kartanoympäristön alueella vuonna 2022 – Käävät ja kääväkkäät, yöperhoset ja kartanopuiston niittyalueet, Faunatican raportteja 109/2022.
- Mattila, ym. Hyönteisselvitys. 1999.

Alueen luontoarvot

Luontoarvot

- Arvoikat kasvikohteet
- Uhanalaiset luontotyypit
- Arvoikat lintukohteet
- Tärkeät lepäkohteet, luokka II
- Tärkeät lepäkohteet, luokka III
- Arvoikat geologiset kohteet
- Tärkeät matalia- ja sammakkoeläinalueet
- Viitasammakon sekä ruiskun ja sammakon tärkeimmät eläinyhteisöt
- Metsäkohteet
- Luonnonsuojelun raja, tuleva

Lähde: Helsingin kaupungin karttapalvelu, 2020

Lahokaviosammalhavainnot

- Lahokaviosammalien elinympäristöjen raja, kartalla 2021

Lähde: Helsingin kaupungin ympäristöpalvelu, 2021

Huomionarvoiset pistemäiset kohteet

- 1 Mänty, ympärysmitta 247 cm
- 2 Mänty, ympärysmitta 228 cm
- 12 Kuusi, ympärysmitta 205 cm
- 13 3 mäntyä, isomman ympärysmitta 190 cm

Lähde: Stenavikin luontoseuritus, 2014.

Uhanalaiset luontotyypit, nimi ja kuvaus

- 1 Stenavikin lehto 5
Arvoluokka II. Kohteet runsasvinttiliset lehdet. Uhanalaisuusluokka VU = vaarantunut. Edustavuus: heikko.
- 2 Laajasalon fada
Arvoluokka I. Fadet. Uhanalaisuusluokka VU = vaarantunut. Edustavuus: hyvä.
- 3 Stenavikin lehto 1
Arvoluokka I. Jalopuulehdöt. Uhanalaisuusluokka VU = vaarantunut. Edustavuus: erittäin huono.
- 4 Laajasalon kuusi
Arvoluokka I. Kluuvi. Uhanalaisuusluokka VU = vaarantunut. Edustavuus: heikko.
- 5 Stenavikin lehto 4
Arvoluokka II. Tuoreet runsasvinttiliset lehdet. Uhanalaisuusluokka EN = erittäin uhanainen. Edustavuus: kohtalainen.
- 6 Stenavikin lehto 3
Arvoluokka I. Jalopuulehdöt. Uhanalaisuusluokka VU = vaarantunut. Edustavuus: kohtalainen.
- 7 Stenavikin lehto 2
Arvoluokka I. Tuoreet keskivinttiliset lehdet. Uhanalaisuusluokka VU = vaarantunut. Edustavuus: kohtalainen.
- 8 Stenavik 5
Arvoluokka II. Sämenen kiviköiset niityt. Uhanalaisuusluokka NT = silmiinpöytä. Edustavuus: kohtalainen.
- 9 Stenavikin ranta
Arvoluokka I. Sämenen kiviköiset niityt. Uhanalaisuusluokka NT = silmiinpöytä. Edustavuus: hyvä.

Lähde: Helsingin kaupungin luontoseuritus, 2021.

Arvokkaat kasvillisuuskohteet sekä kääpä- ja kääväkäs-lajisto

Kartanopuiston alueella sijaitsee arvokkaita kasvikohteita, uhanalaisia luontotyyppisiä, lahokaviosammalten esiintymisaluetta sekä tärkeitä metsäkohteita. Lisäksi alueelta on inventoitu huomionarvoisia pistemäisiä kohteita, jotka koostuvat poikkeuksellisen suurista puista. Alueen ainoan arvokkaan kasvikohteen merkintä koskee Tahvonlahdenniemen mäntykankaan aluetta, jonne on vuonna 2022 muodostettu luonnonsuojelualue. Niitty- ja kulttuurikasvillisuuden arvoja sekä kääpä- ja kääväkäs-lajistoa inventoitiin vuonna 2022 ja tulokset näkyvät hoitoaluekohtaisissa hoitoohjeissa.

Uhanalaisiin luontotyyppisiin kuuluu Stansvikissa lehtoja, Itämeren ranta-alueita sekä kluuvi ja flada. Alueet on kartoitettu vuosina 2017–2020 ja niiden edustavuutta on arvioitu määritettyjen kriteerien perusteella. Kuviolla *Stansvikin lehto 4* hoitosuositukseksi on annettu jättipalsamin poisto, mutta muita hoitosuosituksia ei ole inventoinnin raportoinnin yhteydessä kirjattu. (ks. Erävuori, ym. 2022.) Hoito- ja kehittämissuunnitelmassa uhanalaisten luontotyyppien hoito on suunniteltu tukemaan luontotyyppien säilymistä. Joillain alueilla kuitenkin painotetaan kulttuurihistoriallisia arvoja. Etenkin rantojen hoitokeinoissa on tukeuduttu Tahvonlahdenniemen luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyihin hoidon tapoihin.

Stansvikin kartanopuiston metsäkohteet sisältyvät METSO-inventoituun (2011) Laajasalo Stansvik-Tullisaari-kokonaisuuteen, jonka kokonaisala on noin 100 hehtaaria. Lähes puolet kokonaisalasta on runsaslahopuustoista kangasmetsää, minkä lisäksi kuviolla on lehtoja, erityyppisiä soita, metsäluhtia tai tulvametsiä sekä erilaisia kalliometsiä. Kohdekuvausten mukaan alue on monimuotoisuusarvoiltaan merkittävä. Tärkeimmäksi tavoitteeksi monimuotoisuuden kannalta nostetaan lahoppuuston määrän lisääminen. Lisäksi kuviolla sijaitsevien lehtojen tilaa tulee tarkkailla.

Puutarhakasvillisuuden arvot

Hiltusen (2001, ss. 24–32) kasvillisuusinventointiraportin mukaan Stansvikin pihapiirin lajisto koostuu pääasiassa meillä luonnonvaraisina tavattavista lajeista, joiden lisäksi on runsas kirjo eri aikoihin kartanopuistoon tuotuja puutarhan pensas- ja perennakasveja. Esimerkiksi siperianhernepensas tuotiin Suomeen vuonna 1744 ja se on kasvanut Stansvikissäkin vähintään noin sadan vuoden ajan.

Hiltusen haastatteleminen ihmisten mukaan kartanoympäristön lajisto on vuosien varrella vähentynyt. Joitain lajeja on saattanut siirtyä pihapiireistä kukkapenkkeihin, viljelypalstoille tai teiden varsille. Esimerkiksi rautanokkonen on vähentynyt huomattavasti 1800-luvulta tähän päivään, mutta vuonna 2000 sitä tavattiin Stansvikin viljelypalstoilla, todennäköisesti maaperän siemenpankista itäneinä. Muita vastaavia ruohovartisia tai kulttuurin seuralaislajeja ovat muun muassa hukanputki, nurmilaukka, ketoneilikka ja yöailakki.

Vuonna 2022 toteutettiin uusi kasvillisuusinventointi,

Alla: Stansvikin kartanopuiston uhanalaisiin luontotyyppisiin kuuluvia alueita. Ylimpänä rantalehtoa kluuvin länsirannalla, keskellä näkymä Vanhakylän kalliolta kohti Tahvonlahden pohjukkaa ja alinna kivikkoista niittyrintaa niemen länsireunalla.

jonka perusteella esimerkiksi yöilakin, keltamon, ketoneilikan, nurmilaukan, rautanokkosen, jalomintun ja hanhentaren todetaan edelleen esiintyvän kartanon ydinalueella. Tulokset kertovat hyvin onnistuneesta kartanoympäristön hoitotyöstä 2000-luvulla.

Nupponen, ym. (2022) kirjoittavat raportissaan *Luontoselvitykset Helsingin Stansvikin kartanoympäristön alueella vuonna 2022 – Käävät ja kääväkkäät, yöperhoset ja kartanopuiston niittyalueet*, että niittyalueiden monimuotoisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi säännöllinen niitto on suositeltavaa. Raportissa ehdotetut niittyalueet on huomioitu hoito- ja kehittämissuunnitelman hoito- ja kunnossapitoluokkien kartalla lukuunottamatta kartanon päärakennuksen edustaa, mikä säilytetään historiallisista syistä huoliteltuna nurmikkona.

Raportissa (Nupponen, ym. 2022) havaituista kulttuurinseuralaislajeista yksivuotisia eli lisääntymisensä puolesta voimakkaasti siementuotannon onnistumisesta riippuvaisia kasvilajeja ovat hanhentatar, persiantädyke, rautanokkonen ja yöilakki, ks. viereinen sivu. Vaarantuneen (VU) keltamataran säilyttämiseksi läheisten paimen- ja piennarmataraesiintymien hävittäminen on suositeltavaa, sillä keltamatarana voi helposti risteytyä näiden vieraslajien kanssa. Kulttuurinseuralaislajien säilymisen ja lisääntymiseen liittyviä hoito-ohjeita on kirjattu lukuun 4.5 sekä aluekohtaisesti tärkeiden esiintymien hoitoalueille.

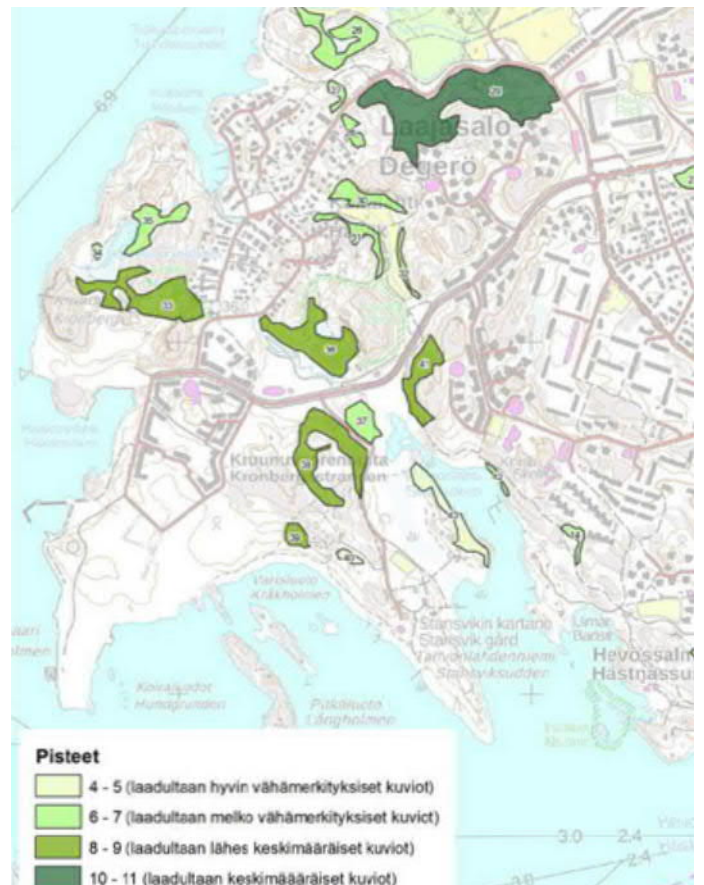
Lahokaviosammal

Lahokaviosammal kuuluu luonnonsuojelulain 42§:n rauhoitettuihin lajeihin. Viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa (Juutinen ym. 2019) se on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN).

Lahokaviosammalta esiintyy Stansvikissa etenkin luonnonmukaisilla tai luonnontilaisenkaltaisilla metsäalueilla Stansvikinkallion puoleisella reunalla sekä Vanhakylässä. Laajasalon alueen lahokaviosammalselvityksen 2021 kohteena olleet kuviot on pisteytetty ja arvotettu luokkiin (ks. kuva oikealla). Huomattavaa on, että parhaiten arvioidut Stansvikinkallio NE:n (kartalla nro 38.) ja Stansvikinrannan (nro. 39) kuviot ovat koko Laajasalon mittakaavassa eräitä parhaiten pisteytetyistä. Pisteytys on tehty vertaamalla Vantaan ja Vuosaaren kartoitustuloksiin. (Faunatica 2021.)

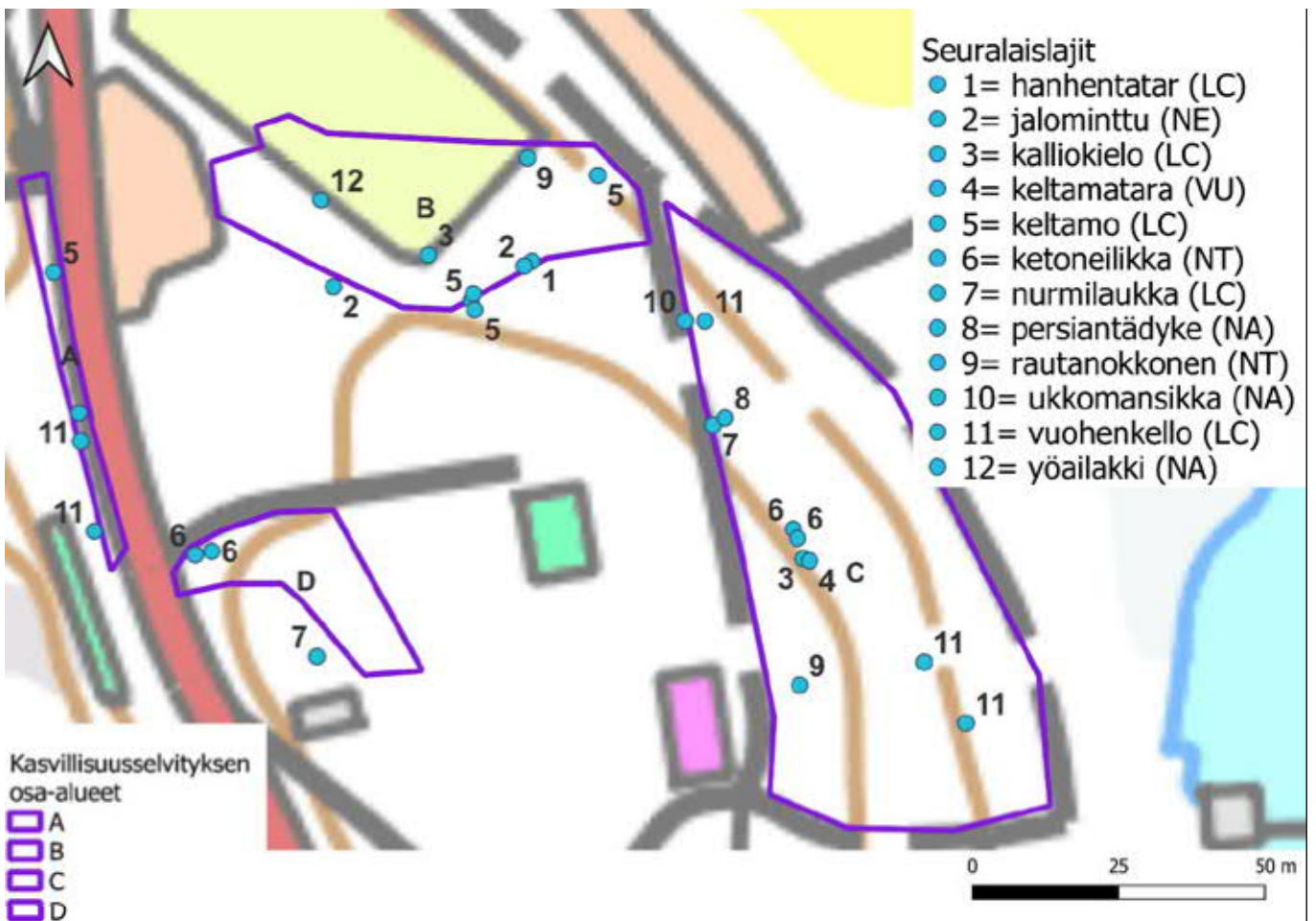
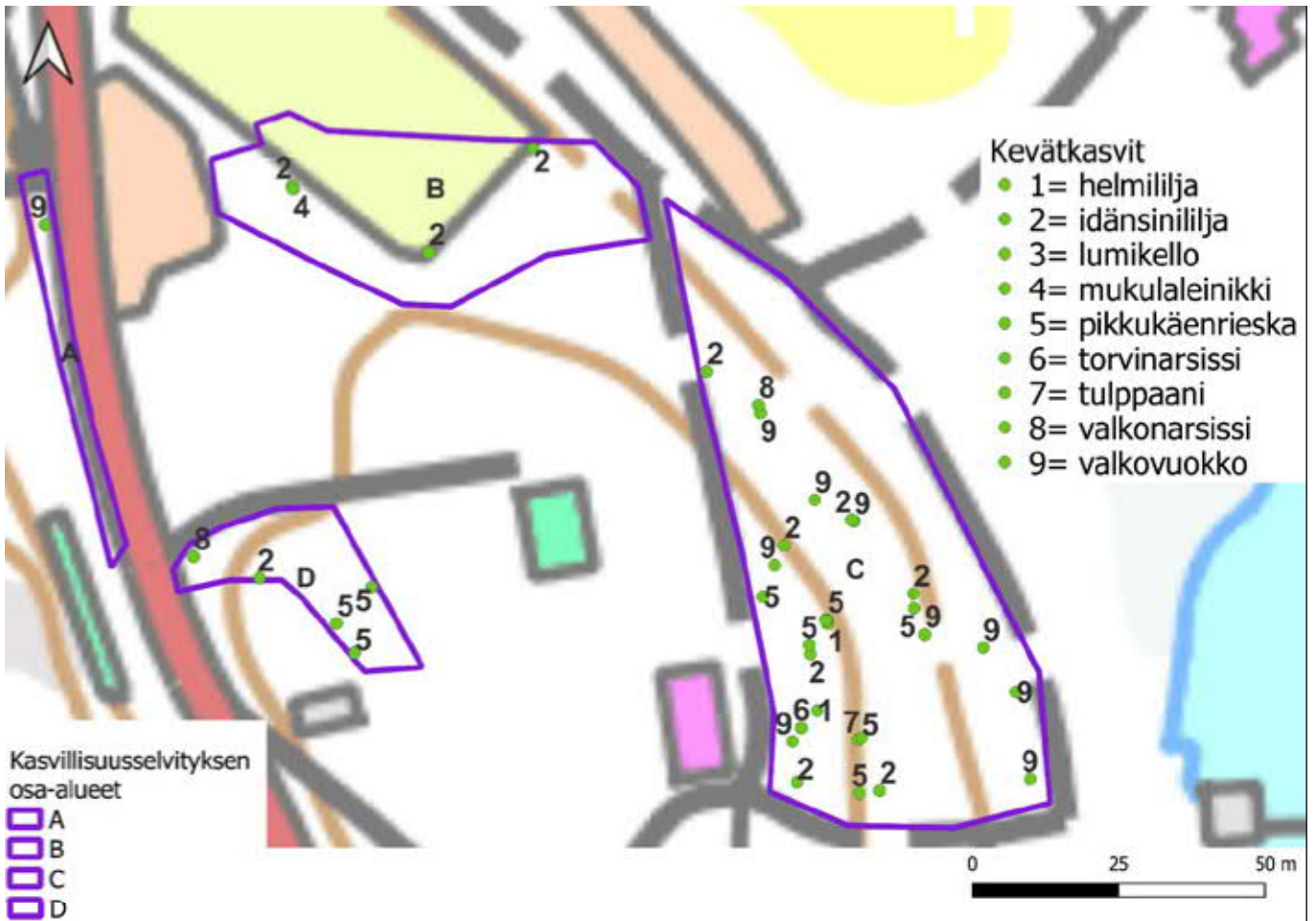
Käävät ja kääväkkäät

Nupponen, ym. 2022 kirjoittavat raportissaan *Luontoselvitykset Helsingin Stansvikin kartanoympäristön alueella vuonna 2022 – Käävät ja kääväkkäät, yöperhoset ja kartanopuiston niittyalueet* Stansvikin olevan paikallisesti merkittävä kääväkäskohde. Kartanoalueelta tavataan edelleen joitain erityisesti huomioitavia ja harvinaisempia kääpälajeja. Alueen laatua voidaan merkittävästi parantaa jättämällä kaikkien eri puolajien taimia kasvamaan eripuolille aluetta, jotta muodostuu ajan saatossa lahoppuujatkumo (ks. myös kohta *Puuston yleiskunto ja kokonaisrakenne* s. 32). Tiheät taimikasvustot voidaan pääosin poistaa.

Yllä: Kartta Laajasalon lahokaviosammalen esiintymisalueiden merkittävyydestä. Stansvikin kartanopuiston läheisyydessä merkittävimpiä ovat Stansvikinkallion sekä Stansvikin tien itäpuolen metsän kuviot. *Nieminen & Makkonen/Faunatica 2021, 34.*

Viereisellä sivulla: Kartat alueen runsaimmista kevätukukijakasvustoista ja alueella tehdyistä kulttuurinseuralaislajihavainnoista. *Faunatica 2022, 15.*

Eläimistöön liittyvät arvot

Selvitysten mukaan eläinlajeista erityisen merkittävä asema Stansvikissa on lepakoilla, linnuilla sekä matelija- ja sammakkoeläimillä.

Lepakot

Vuosina 2004–2019 tehtyjen inventointien perusteella (ks. kartta s. 26) lepakoille erittäin tärkeiksi alueiksi on merkitty yhtenäinen alue Onnentemppelin puistosta eteläisen kannastien kartanon puoleiseen päähän asti, pitkänomainen alue Knut Felixin tammikujan kohdalla sekä alueet Tahvonlahden rantametsikön ja Stansvikintien paikkeilla sekä Vanhakylän pohjoisosassa jatkuen Thelninginpolkua pitkin kartanon ydinalueen puolelle (Karls-son/Tmi Metsäsiipi 2019).

Selvityksessä luokan I lepakkoalueiksi on merkitty kolme rakennusta Stansvikin ympäristössä: Kaivoshuvila kartanopuiston pohjoispuolella, Nalletalo Vanhakylän eteläosissa ja huoltorakennus (nk. Metsämaja) Vanhakylän kesämaja-alueella. Knut Felixin tammikujan kuvio on arvo- luokaltaan luokassa III, ja muut alueet kuuluvat luokkaan II.

Lepakkoselvitysten mukaan Stansvikissa esiintyy ainakin neljää lepakkolajia: pohjanlepakkoja, viiksisiip- poja, vesisiippoja ja pikkulepakoita. Lisäksi selvityksiin on kirjattu havaintoja on korvayököstä, isolepakosta, vaivaislepakosta ja kääpiölepakosta. Kaikki lepakkolajit kuuluvat tiukan suojelun piiriin ja sisältyvät luontodirek- tiivin IVa-lajiluetteloon.

Lepakkoselvityksessä 2013 (Wermundsen Consulting Oy) annettujen suositusten mukaan voidaan todeta, että Stansvikin kartanopuistossa lepakoiden viihtyvyyteen vai- kuttavia tekijöitä ovat etenkin keinovalon määrä, ruoppaus ja metsänhakuut. Valon sietämisen suhteen lepakot ovat erilaisia: pohjanlepakko ja korvayökkö hyödyntävät keino- valoa saalistuksessaan tai vähintään sietävät sitä, kun taas vesisiippa ja viiksisiipat karttavat valaistuja alueita petojen pelossa. Viimeksi mainittujen kannalta tärkeää on säilyttää pimeitä alueita lepakkojen lisääntymis- ja levähdyspaikoilla, siirtymäreiteillä ja saalistusalueilla, eikä metsiä tulekaan valaista touko-syyskuun aikana.

Vesisiippa hyötyy rantojen ruoppaamisesta, kun kaiku- luotausta häiritsevää vesikasvillisuutta poistetaan. Muille lajeille ruoppauksella ei ole todettu olevan vaikutusta. Puiden poistoa suunniteltaessa huomionarvoista on säilyt- tää rantapuustoa veden yllä sekä vanhoja kolopuita lepa- koiden päiväpiiloina. Liian tiheä metsä haittaa esimerkiksi viiksisiippojen kaikuluotausta, joten varovainen harvennus on lepakoille hyödyllistä. Mahdolliset puiden poistot tulee toteuttaa talvella, jolloin siipat horrostavat maanalaisissa tiloissa, rakennuksissa ja muissa suojaisissa paikoissa. Poh- janlepakot ja korvayököt saalistavat pienillä metsäaukeilla ja metsänreunoissa sekä yksittäisten puiden ja pensaiden ympärillä, jolloin niiden esiintuominen voi auttaa näiden lajien menestymistä. (Wermundsen Consulting Oy, 2013.)

Lepakkoalueiden luokitus

(ks. kartta s. 26)

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka

Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentämi- nen luonnonsuojelulaissa kielletty.

Hävittämiselle tai heikentämiselle on haettava lupa ELY-keskukselta. Jos poikkeuslupa myönnetään, tulee lepakoille aiheutuvaa haittaa pienentää esimer- kiksi asentamalla korvaavia päiväpiilopaikkoja, kuten pönttöjä. Korvaavista toimista antaa tietoa esimerkiksi Mitchell-Jones (2004). Suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon suojeltuun kohteeseen liittyvät lepakoiden käyttämät kulkureitit ja ruokailualueet.

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti

Alueen arvo lepakoille huomioitava maankäytössä (EUROBATS).

Tärkeä saalistusalue voi olla sellainen, jolla saa- listaa monta laji ja/tai alueella saalistaa merkittävä määrä yksilöitä. Aluetta käyttävä laji on harvinainen tai harvalukuinen. Alue on todettu tai todennäköinen siir- tymäreitti päiväpiilon ja saalistusalueen välillä. Jos siir- tymäreitti katkaistaan, tulisi toteuttaa korvaava reitti. Huomioidaan alueen lähellä sijaitsevat lisääntymis- ja levähdyspaikat.

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue

Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan huomioitava alueen arvo lepakoille. Alue on lepakoiden käyttämä, mutta laji ja/tai yksilömäärä on pienehkö.

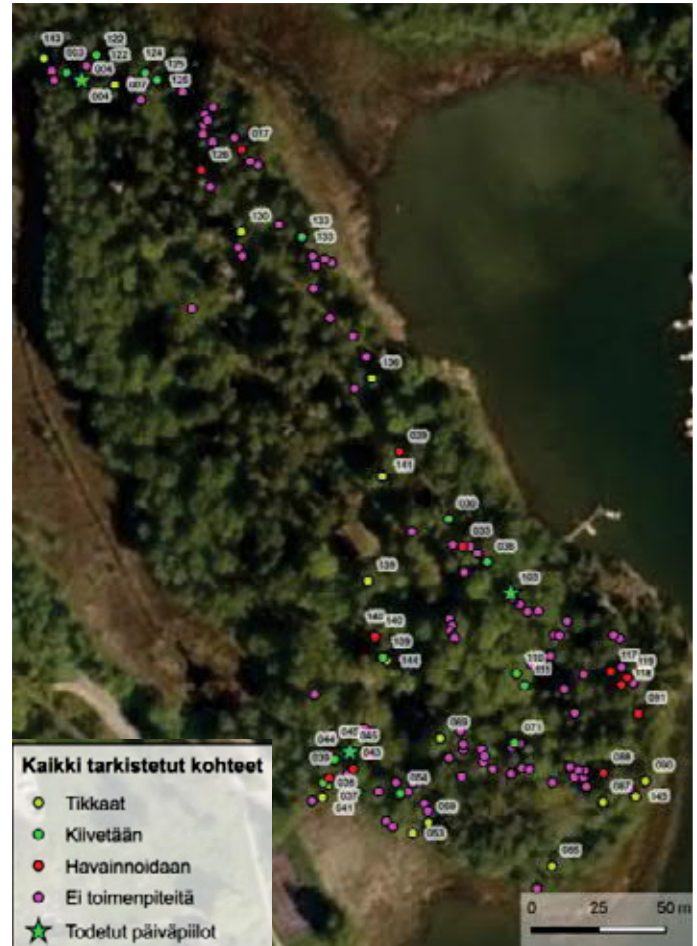
Luokitus: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry, suositus lepakko- kartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. 2012.

Yöperhoset

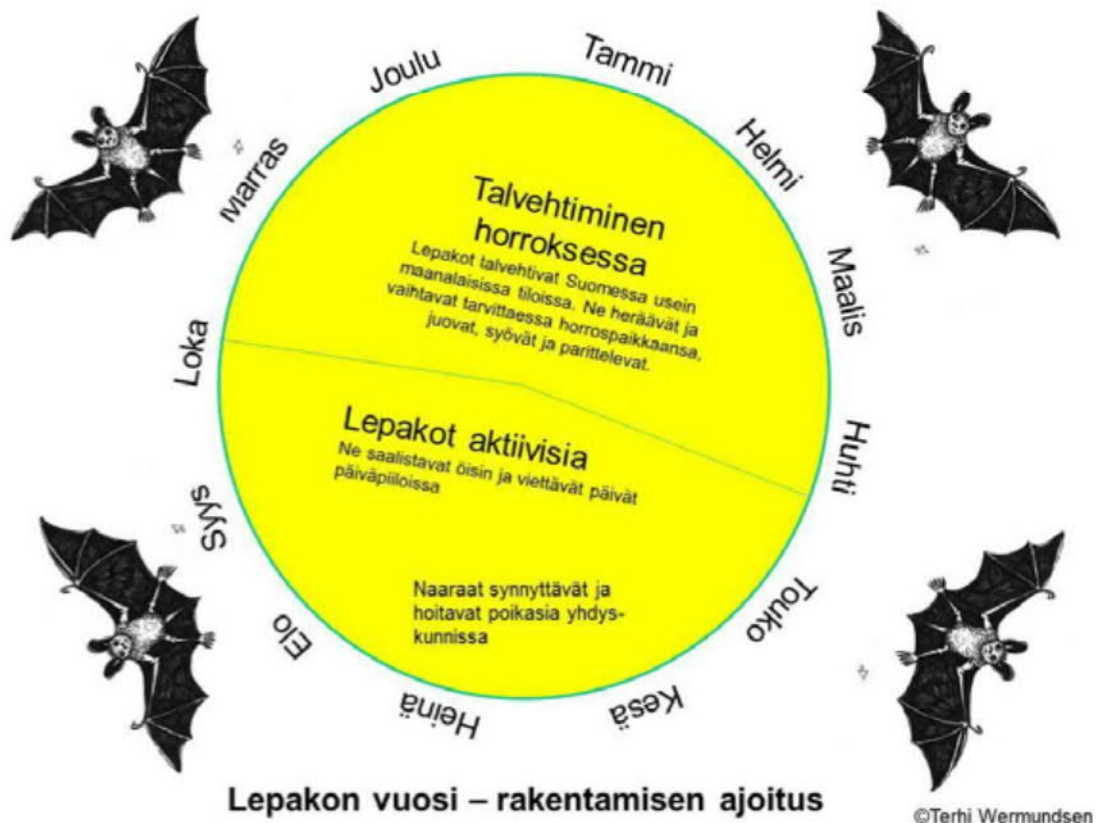
Nupponen, ym. 2022 kertovat selvityksessään *Luontoselvitykset Helsingin Stansvikin kartanoympäristön alueella vuonna 2022 – Käävät ja käväkkäät, yöperhoset ja kartanopuiston niittyalueet* yöperhoslajeihin sisältyvän useita sellaisia, jotka suosivat kartanon pihapiirin tyyppisiä avoimia tai puoliavoimia elinympäristöjä, joilla kasvaa suuria jäkälärunkoisia puita, ja/tai avoimia niittyjä ja ketoja. Toinen selkeästi tietyille lajeille sopiva elinympäristö on Kluuvin kosteikko ja sen reunat, joilla esiintyy muun muassa hierakkakaitakoita (*Monochroa palustrella*), punakoisaa (*Ostrinia palustralis*) ja varjomaayökköstä (*Paradiarsia punicea*). Joukossa on myös harvakasvuisten lehtomaisten sekametsien lajeja.

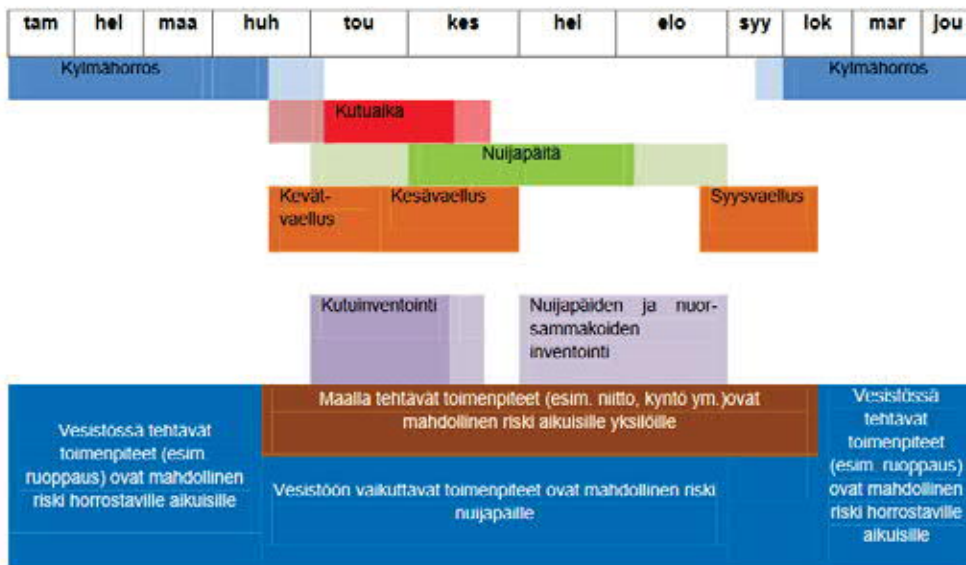
Kehittämissuosituksina selvityksessä mainitaan kluuvin ja Stansvikintien välisen lehdon harventaminen, sillä nykyisellään se on monien uhanalaisten yöperhoslajien kannalta liian tiheäkasvuista taimikkoa. Etenkin yksittäisten suurten puiden ympärillä taimikkoa voisi poistaa valoisuuden lisäämiseksi. Selvitys suosittaa myös kluuvin länsipuolisen, nykyisellään liian tiheän ja korkeakasvuisten niityn niittämistä kahdesti kesässä vuorotteluperiaatteella siten, että vain osa alueesta niitetään kerrallaan.

Alla: Lepakon vuodenvierailua voidaan hyödyntää suunnittelussa. *Wermundsen Consulting 2014, 55.*

Yllä: Kartta Stansvikissa kesällä 2022 toteutetusta lepakkojen kolopuiden päiväpiilojen selvityksestä. Löydetyt päiväpiilot on merkitty tähdellä. Yksi niistä sijaitsee poistettavassa lahossa koivussa, yksi Vanhakylän reitin mahdollisen rakentamisen yhteydessä poistettavassa puussa. *Karlsson & Metsänen 2022, 15.*

Vasemmalla: Viitasammakon vuosi (Jokinen 2012). Metsäsen (2019) mukaan vesistöllä tehtävät toimenpiteet tulisi suorittaa lisääntymiskauden ulkopuolella (ei huhti-heinäkuussa), mieluiten elo-syyskuussa.

Linnut

Lähes koko Tahvonlahdenniemi rantoineen ja vesialueineen on merkitty arvokkaihin lintualueisiin (Helsingin kaupungin karttapalvelu, 2021). Aineisto perustuu kartoituksiin vuosina 2008–2017 ja niiden perusteella koottuun raporttiin *Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017* (Ellermaa, 2018, Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:8). Raportissa Helsingin vahvuudeksi nostetaan maakunnallisesti, kansallisesti ja jopa kansainvälisesti tärkeät merenlahtikosteikot, jotka ovat merkittäviä etenkin levähtävälle linnustolle. Suhteellisesti heikoimmalla tolalla kerrotaan olevan (kuivien) avointen ja puoliavointen alueiden pesimälajiston, sillä laajojen niittyjen ja peltojen pinta-ala oli vähentynyt Helsingissä 85 % raporttia edeltäneiden 80 vuoden aikana. Lajeista Tahvonlahden alueella edustavina eli tarpeeksi suurilukuisina esiin on nostettu silkkiuikku, luhtakana, pajusirkku ja muuna merkittävänä pesimälinnustona kirjosieppo, kottarainen, urpiainen, isokäpylintu ja punavarpunen.

Tahvonlahtea ruopattiin pilaantuneiden maiden kunnostamiseksi vuonna 2011. Ruoppauksesta kerrotaan lintuihin liittyen: *”lisäsi avoveden pinta-alaa ja paransi näin pohjukan tilaa huomattavasti.”* Hoitosuosituksina annetaan puoliavoimuuden säilyttäminen kartanon ympäristössä, vanhojen lehtipuiden ja mäntyjen (myös kuolleiden) säästäminen koko alueella sekä rauhallsuuden turvaaminen lahden pohjukassa. (Ellermaa, 2018.) Viimeiseen on jo vaikutettu heikentävästi Koirasaarentien leventämisen yhteydessä. Aiemmin laaditussa Stansvikin pesimälinnuston raportissa (Faunatica, 2014) todetaan Stansvikin olevan kokoaan merkittävämpi alue linnuston kannalta, sillä alueella pesii yli 40 lintulajia.

Matelija- ja sammakkoeläimet, viitasammakko

Tahvonlahdella elää pieni populaatio tiukasti suojeltuja viitasammakoita (luontodirektiivin liitteen IV a lajiluettelo), joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai

heikentäminen on LSL §49 mukaan kiellettyä. Laji on arvioitu viimeisessä uhanalaistarkastelussa elinvoimaiseksi (LC). Alueella esiintyy myös tavallisia sammakoita ja rupikonnaa. Niistä molemmat on rauhoitettu luonnonsuojelulailla ja arvioitu uhanalaistarkastelussa elinvoimaisiksi (LC).

Viitasammakkoiseselvityksessä (Jokinen 2012) kerrotaan lajin horrostavan talvisin vedessä, mutta ainakin Etelä-Ruotsissa ja Tanskassa osa kannasta talvehtii myös maalla. Suomessakin tavallinen sammakko talvehtii maalla. Osa populaatiosta vaeltaa talvehtimispaikoilleen ja osa talvehtii kutualueillaan. Tyypillisimpiä talvehtimispaikkoja ovat hitaasti virtaavat joet ja purot. Kutualueina viitasammakko suosii lampien ja järven- tai merenlahtien rantoja, jollaisiin Tahvonlahden pohjukka kuuluu. Kudun jälkeen viitasammakko vaelttaa vielä kesäalueille, joita ovat tyypillisesti niittymäiset, matalat ja kosteat rannat, rehevät suot, rehevät ja kosteat metsät (etenkin lehtimetsät) ja hakkuuaukot. Niiden vuosi päättyy syysvaellukseen kylmähorrospaikoille. Saarikiven (2019a) mukaan viitasammakko talvehtii Stansvikissa todennäköisesti Tahvonlahden pohjukassa.

Saarikiven lausunnossa (2019b) Stansvikin puistosuunnitelmasta todetaan, että rannat tulee jättää mahdollisimman luonnontuomaisiksi ja rantapuustoa tulee säilyttää ja käsitellä mahdollisimman vähän. Puiston kunnostuksen yhteydessä sammakoiden olosuhteita voidaan parantaa harkituin ruoppauksin. Ruoppauksissa sammakoiden vuodenkierto ja pohjasedimentteihin kertyneiden myrkkujen mahdollinen vapautuminen tulee huomioida. Metsäsen (2019) selvitys puolestaan suosittaa rakentamisen, ruoppauksen ja vesikasvien niiton välttämistä. Varjostavien puiden kaatamista tai kaulaamista hän pitää lajille hyödyllisenä. Levähdysalueilla kosteaa pienilmastoa ylläpitäviä puita ja pensaita ei tule poistaa. Samojen toimien voidaan katsoa turvaavan myös ruskosammakon (tavallinen sammakko) ja rupikonnan elinolosuhteita (Metsänen 2019).

Puuston yleiskunto ja kokonaisrakenne

Kartanopuiston **puisto- ja kadunvarsipuista** merkittävimpiä ovat Stansvikintietä ja Knut Felixin tammikujaa reunustavat vanhat istutetut, maisemallisesti ja luontoarvoiltaan merkittävät tammirivistöt ja -kujanteet. Rivitammiensa lisäksi kartanopuistossa on kylväytyneitä ja istutettuja yksittäistammia ja tammimetsiköitä.

Stansvikintien molemmille puolille sijoittuu **metsätyypeiltään** erilaisia tuoreita ja kosteita lehtotyyppisiä sekä kuivempia, kallioisia metsiä (Puuston kuntokartoitus, Stara 2018). Maisema on umpeenkasvun myötä yksipuolistunut ja vaihtelevat näkymät merelle ja päärakennukselle ovat katkenneet (Ruokonen, ym. 2003b, 7–8). Leimallisesti kartanopuiston puulaji on tammi. Lisäksi alueella esiintyy luontaisesti runsaasti esimerkiksi mäntyjä, kuusia, vaahteroita, tervaleppiä ja pihlajia. Jaloista lehtipuista kartanopuistossa kasvaa tammien lisäksi vaahteroita, lehmuksia, jalavia ja saarnia, joita esiintyy etenkin kartanon ydinalueella ja Vanhakylässä. Vanhat, arvokkaat lehtipuut ja komeat männyt ovat monin paikoin jääneet nuoren vaahtera- ja pihlajavaltaisen alikasvoksen ahdistamiksi, mikä tulee huomioida hoidossa. Myös vaalittavien nuorten puuntaimien ympärille tulee tehdä riittävästi kasvutilaa.

Alueelle jätetyt **maapuut ja kuolleet pystyrungot** tarjoavat elinympäristöjä sien- ja hyönteislajeille sekä paikkoja eläimistön ravinnon- tai suojanhakuun. Myös vanhat, elävät puuyksilöt ovat samoista syistä merkittäviä. Puuston kuntotutkimusten yhteydessä alueella on havaittu lukuisia kääpälajeja, joista harvalukuisin on vain tammella kasvava sokkelokääpä (*Daedalea quercina*). (Stara 2018.) Kartanopuiston käävistä on tehty tarkentava selvitys vuonna 2022, ks.s. 28.

Stansvikin **puiden kuntoa** on tutkittu puisto- ja rakennussuunnittelun yhteydessä. Kuntokartoituksia tehtiin kesällä 2018, minkä lisäksi alueelle on laadittu luonnonhoidon suunnitelma vuonna 2017. Vuoden 2018 kartoituksessa Stansvikintien ja Knut Felixin tammikujan varsien vanhojen tammien ja muutamien mäntyjen kunto tarkastettiin ja tarvittaessa mitattiin resistograph-mikroporalla tai picus-tomografilla. Kuntoarvioiden mukaan suurin osa tammista on kunnoltaan kohtalaisia tai heikentyneitä. Muutamien puun kuntoarvio on huono, mutta erityisesti mäntyjen kuntoluokka on hyvä.

Kuntoraportin 2018 mukaan puuston kunto ja elinvoima on hyvä kaikilla kartoitetuilla alueilla. Hoitosuosituksina rakennusten ja kulkuväylien läheisiä puita kehoitetaan hoitoleikattaviksi. Suuret, kuolleetkin oksat tulee säästää, mikäli ne eivät aiheuta vaaraa pudotessaan. Liikennettä ja pysäköintiä puiden juuristoalueella tulisi hillitä ja estää.

Yllä: Stansvikin kartanopuiston erityyppisiä puustoisia alueita. Ylimpänä Knut Felixin arvokas tammikujanne, keskellä niemen länsirannan myrskyssä kaatuneita mäntyjä, jotka on säästetty maapuuna ja alinna näkyvä Onnentemppelin huvimajalta. Onnentemppelinpuiston ilme on nykyisin sulkeutunut ja nuorilla puilla ei ole tilaa kasvaa uusiksi, komeiksi maisemapuiksi.

Lahopuujuatkumon turvaaminen Stansvikissa

- Stansvikissa on Helsingin mittakaavassa poikkeuksellinen määrä suurikokoisia tammia ja muita jaloja lehtipuita, joiden säilyminen turvataan. Vanhoilla puilla on paljon arvoa myös osittain kuolleina, kunhan ne eivät aiheuta turvallisuusriskiä puistossa liikkuville. Myös ontot puunrungot tarjoavat elinympäristön monille selkärangattomille (Nieminen 2020).
- Suuri koko ja lahoaste ovat hyviä lähtökohtia tammien säilyttämiselle arvokkaina maalahojuina. Lahokavi-osammalen elinalustaksi jätetään myös kuusilahopuuta.
- Järeille kaatuneille tai poistettaville tammille ja jalopuille mietitään ajoissa paikka kartanopuistosta. Paikan tulee sijaita kartanon ydinalueen reunamalla tai ulkopuolella, jotta nurmen hoitaminen on edelleen mahdollista. Istuskeluun houkuttelevat maapuut aiheuttavat niitä ympäröivän maan kulumista, mikä huomioidaan sijoittelussa (Nieminen 2020). Kartanon hoidettujen ydinalueiden ulkopuolella kannot voidaan jättää sijoilleen.
- Suuria tammia korvaavat nuoret tammet valitaan ajoissa tai istutetaan uusia puuntaimia.

Historiasta säilyneet elementit

Kartanoympäristön peruselementit ovat säilyneet melko hyvin. Historiallisista rakennuksista paikoillaan ovat merkittävimmät ja muistakin suuri osa. Maaston erityyppiset jaksot ovat vielä olemassa – metsäiset kallioalueet ja Tahvonlahdenniemi, ruovikoituneet, mutta edelleen meren huuhtomat Tahvonlahti ja kluuvi sekä kartanon ydinalueen puistomaiset alueet. Suurimpia muutoksia on tapahtunut kartanopuiston pelloilla, jotka metsitettiin 1970-luvulla ja ovat nykyisin maisematilaltaan huomattavasti sulkeutuneempia kuin historiassa. Vähentyneen hoidon myötä vanhojen tammien alustat ja Onnentemppelinpuisto ovat kasvaneet umpeen, mikä heikentää iäkkäiden ja nuorten puiden elinolosuhteita. Alueen rantaviiva on säilynyt luonnollisena ja sille mahtuu myös luontotyyppiltään arvokkaita hiekkaisia kivikkorantoja.

Kartanon pihapiirissä säilyneitä elementtejä ovat päärakennuksen edustan avoin rinne, jonka käytävät ovat kuitenkin osittain muuttuneet. Rannan puoleinen rinne on merkittävä osa historiallisen saapumissuunnan näkymää ajalta, jolloin Stansvikiin tultiin vesiteitse. Päärakennuksen ja tilanhoitajan talon taustalle sijoittuvat hedelmätarha ja hyötyviljelypalstat merkkäavat historiallisten hyötytarhojen paikkaa. Rakennusten pihapiirit ovat säilyneet aitaamattomina ja kasvillisuudeltaan kartanoympäristöön sopivina. Yksityisen ja julkisen käytön limittymisen myötä rakennusten yhteydessä olevien toiminnallisten alueiden tulisi rajoittaa rakennusten välittömään läheisyyteen.

Työn kirjoittamisen aikaan Onnentemppelin huvimajan katto on huonokuntoisena purettu ja maja vaatii rekonstruktiota mahdollisimman pian. Uudelleenrakennustyön on tarkoitus valmistua vuonna 2023.

Alla: ylemmässä kuvassa Onnentemppelin huvimaja purettuine kattoineen. Alemmassa kuvassa vanhat portaat Vanhakylyn pohjoisosissa.

Oikealla kuvassa on Stansvikin kartanon päärakennus ja taustalla Keltainen huvila eli Huvila Engel. Rakennusten ja rannan väliselle alueelle sijoittuu kartanon edusnurmi istutuksineen.

Nykyinen käyttö

Nykytilassaan Stansvikin kartanopuisto toimii sellaisessa käytössä, mihin se alun perin kesäkartanona rakennettiin. Kesäasukkaat asuttavat huviloita sekä kesämaja-alueita, minkä lisäksi kaupunkilaiset ja vierailijat käyttävät kartanopuistoa virkistykseen. Puistoon tullaan nauttimaan luonnosta, meren läheisyydestä sekä lomasta ja ravintolapalveluista. (Ruokonen, ym. 2003b.) Hieman historiasta muuttuneita toimintoja ovat viljelypalstat, jotka toisaalta muistuttavat lähiympäristönsä viljelyhistoriasta ja hyötytarhoista. Omenatarha on edelleen vanhalla paikallaan. Osaan kartanorakennuksista, kuten päärakennuksesta, haetaan vuonna 2022 uusia käyttäjiä, joiden myötä kartanoalueelle siirtyvät toiminnot ovat vielä tuntemattomia.

Alueen käyttötapojen yhteensovittamista vaikeuttaa yksityisen ja julkisen alueen limittyminen: rakennukset ovat osittain yksityiskäytössä, mutta alue on yleisesti kaikille avoin (Ruokonen, ym. 2003b). Kruunuvuorenrannan asuinalueiden edelleen rakentuessa virkistyskäyttö tulee lisääntymään.

Ennen teiden muodostumista 1700-luvun loppupuolella pääyhteys Stansvikiin oli meren suunnalta. Vuonna 2021 reittilinja Kauppatorilta Vasikkasaareen poikkesi myös Stansvikin laiturissa ja edellytykset veneliikenteelle ovat olemassa. Ympäri Tahvonlahdenniemeä on pienempiä venelaitureita. Uusi merellinen kartanopuiston käyttötapa on vuokrattava sauna Tahvonlahdenniemen luonnonsuojelualueen kupeessa niemen lounaisrannalla.

Kuvat vasemmalla: kartanon palstaviljelyalue sekä hiekkaranta, joilla oleskellaan etenkin kesäisin.

Stansvikintien eteläpäässä sijaitsevaa kartanon pihapiirin niittyä, jolla kasvaa muun muassa ketonellikkaa, siankärsämöä ja oranssikeltanoa.

4 Yleiset hoito-ohjeet

4.1 Yleistä

Stansvikin kartanoalueen peruskunnostus ja hoitotyöt tehdään ensisijaisesti tämän hoito-ohjeen mukaan.

Sitä täydentävät seuraavat asiakirjat:

- Helsingin kaupungin ylläpidon tuotekortit
- Kartanopuistojen kunnostuksen työtapoja Helsingissä (Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2012:5)
- Viheralueiden kunnossapitoluokitus RAMS 2020 (Viherympäristöliitto ry, julkaisu 67)
- Viheralueiden kunnossapito VKT 2021 (Viherympäristöliitto ry, julkaisu 70)
- Viherrakentamisen yleinen työselitys VRT 17 (Viherympäristöliitto ry, julkaisu 57)
- Rakennustieto Oy:n julkaisema InfraRYL

Yleisen hoidon linjat määräävät kunnossapitoluokat on esitetty hoitoaluekohtaisesti luvussa 5 sekä liitteessä 1 Kunnossapitoluokkakartta. Kunnossapitoluokkia vastaavat erilaiset hoitotehtävät ja niiden sisältö on seikkaperäisesti esitetty *Viheralueiden kunnossapito VKT 2021*-julkaisussa. Niittyjen hoidossa noudatetaan kuitenkin tähän hoito-ohjeeseen kirjattuja ohjeita VKT 2021:n sijaan. Muutoinkin yleisestä kunnossapitoluokan ohjeesta poikkeavat hoitotavat on koottu tähän hoito-ohjeeseen.

4.2 Sitomattomat päällysteet

Stansvikintien kunto tarkistetaan keväällä roudan sulaessa. Muiden käytävien pintojen kunto tarkistetaan vuosittain. Stansvikintien ja pysäköintialueiden päällyskerros on harmaata kivituhkaa, jonka raekoko on 0/16 ja kerrospaksuus 100 mm. Muiden käytävien päällyskerros on murskettä, jonka raekoko on 0/6 ja kerrospaksuus 50–100 mm. Stansvikintien, pysäköintialueiden ja käytävien pinnalla olevat epätasaisuudet ja muut pintavesiä keräävien lammikoiden kohdat täytetään ja muotoillaan päällyskerroksen murskeella. Pintojen sivukaltevuus säilytetään.

Uusi murske- ja multavarastointialue perustetaan laajennettavan pysäköintialueen vanhan ajotien paikalle, sitten kun ajoyhteys pysäköintialueelle siirtyy kulkemaan suoraan Stansvikintieltä.

4.3 Kasvualustat

Mullan toimituksesta tulee aina keskustella kartanovastavaan tai hänen sijaisensa kanssa. Mullan mukana ei saa kulkeutua tällaiseen historialliseen kohteeseen rikkakasveja tai haitallisia vieraslajeja, jotka saattavat horjuttaa nykyisen lajiston tasapainoa. Mahdollisen lisämullan tulee olla puhdasta uutta multaa ja peräisin luotettavasta lähteestä. Perenna- ja kesäkukka-alueilla ei käytetä katteita, vaan ne pidetään mulloksella, joka pidetään vapaana rikkakasveista. Uusilla pensasalueilla käytetään lehtipuukatetta. Vanhoille pensasalueille sitä voidaan levittää tarvittaessa.

Stansvikin kartanopuiston laajalla alueella olisi hyvä

Yllä: kartanon hoidettua edustaa istutuksineen.

pitää omaa pientä multavarastoa tarvittavia nurmikon tai niityn paikkauksia varten. Multavarasto saadaan rakentamisen tai kunnostamisen takia poistetusta ja seulotusta pintamaasta, joka otetaan talteen. Maat kasvittuvat paikkauksissa itsestään sisältämänsä siemenpankin ansiosta ilman uudelleenkylvöä. Multavarasto on murskevaraston yhteydessä, ks. luku 4.2.

4.4 Kastelu

Helteellä kastelu priorisoidaan ensisijaiseksi hoitotoimenpiteeksi, ja se aloitetaan heti ensimmäisenä toimenpiteenä aamulla. Kasteluletkujen säilytys tehdään siististi kerällä. Säilyttäminen on sallittua huomaamattomissa paikoissa kartanon pihapiirissä.

Kasteluautot ajavat vain ennalta määritettyjä reittejä, jotka on esitetty hoito- ja kehittämissuunnitelman liitekartalla 6 sekä s. 42. On tärkeää, ettei kasteluautolla ajeta liian kapeille käytäville, jolloin käytävien reunat rikkoontuvat.

4.5 Nurmikot ja niityt

Päärakennuksen ympäristössä nurmikot kantataan käytävien varsilla vuosittain. Kanttausta ei tehdä niittyjen ja käytävien rajoilla. Nurmet kalkitaan joka kymmenes vuosi masuunikuonalla (saatavuus tarkistetaan). Oikean lannoitustarpeen toteamiseksi tehdään tarvittaessa kasvualustan viljavuusanalyysi. Nurmikon tavoitekorkeus on R2-kunnossapitoluokan alueilla 6–12 cm ja R3-luokan alueilla 8–25 cm.

Kartanon ydinalueella omenatarhaa lukuun ottamatta niityn ja nurmen rajat mukailevat puiden latvusten alueita. Mikäli latvus on hyvin korkealla, leikataan nurmi puun latvuston alle, rungon tyvelle saakka. Rungon tyveä varotaan työssä.

Kukkivat nurmet: Vanhoilla nurmikoilla kukkii kasvukauden alkaessa esimerkiksi maahumalaa, idänsiniilijaa ja käenrieskaa, ks. kartat s. 29. Niiden tulee antaa kukkia ja kehittää siemenensä rauhassa. Vasta sen jälkeen nurmea ryhdytään leikkaamaan. Nurmi saattaa siis näyttää epäsiistiltä jonkin aikaa, mutta on tärkeätä saada edellä mainitut

Puiston tavoitetila

0 25 50

pienet kukkivat kasvit lisääntymään. Lyhytaikainen hoitamaton ulkonäkö on pienempi haitta kuin nurmikon kasvilajiston supistuminen.

Niitto kerran kesässä tehdään elokuun lopussa, kun luonnonkukat ovat siementäneet. Pitkin kasvukautta poistetaan kitkemällä mm. nokkoset ja muut isot rikkakasvit. Mikäli esimerkiksi nokkonen on riehaantunut jollain alueella, voidaan ko. kohta niittää jo kesäkuussa.

Kaksi kertaa kesässä niitettävien alueiden ensimmäinen niitto toteutetaan heinäkuun alussa ja toinen kerta elokuun lopussa tai syyskuussa. Niittoaajat joustavat kasvukauden olosuhteiden mukaan: mikäli jollain niityllä kasvaa jokin kukkiva kasvi, voidaan kyseinen niitty leikata vasta myöhemmin. Mikäli ajankohta poikkeaa merkittävästi hoidon ohjeistuksesta, varmistetaan lupa poikkeavaan niittoon tilaajalta.

Niitto tehdään leikkaavalla terällä ja niittojäte kerätään pois. Puiden ja arvopensaiden ympärillä niitto viimeistellään käsityönä. Irtokivet poistetaan niitettäviltä alueilta niiton helpottamiseksi. Hyväksyttäviä niittovälineitä ovat niittokone, viikate ja korsiterä. Siimaleikkurin käyttö on niityillä kiellettyä.

Niityt, joissa kasvaa lähinnä varpuja, saniaisia tai kieloja, hoidetaan vesomalla. Varpuja, saniaisia ja kieloja ei niitetä, mutta niidenkin seasta poimitaan isot rikkakasvit pois koko kasvukauden.

Yksivuotisten kulttuurinseuralaislajien esiintymisen läheisyydessä varovainen maanpinnan paljastaminen voi parantaa itävyyden onnistumista. Esiintymien kohdalla oleellista on niiton riittävän myöhäinen ajankohta kesällä siementen kypsymisen varmistamiseksi. Myös monivuotiset kasvit hyötyvät myöhäisestä niitosta. Mikäli niittyalueita joudutaan niittämään rehevöitymisen tai umpeenkasvun vuoksi useammin kesän aikana, tulee niitot tehdä kohdenetusti ja kulttuurilajeja varoen.

4.6 Kukkapenkit

Kukkapenkit pidetään rikkaruohoista puhtaina ja kasvustot siisteinä ja elinvoimaisina. Joka toinen vuosi kaikille perennoille laitetaan hyvin maatonutusta kompostia noin 3–5 cm:n paksuisena kerroksena. Pionien juurelle levitetään joka kesä 2 cm uutta multaa. Kesäkukat hoidetaan aina R1-kunnossapitoluokan tason mukaan. Yleisesti kesäkukkia pidetään hoitamalla hyväkuntoisina, ylikukkineet varret ja huonot lehdet poistetaan. Tarkemmat hoito-ohjeet, ks. VKT 2021.

4.7 Pensaat

Säilytettävät vanhat koristepensaat hoitoleikataan huomioiden kunkin kasvilajin ja lajikkeen vaatimukset. Vanhojen pensaiden alasleikkaus on ehdottomasti kiellettyä, ellei sitä ole erikseen mainittu aluekohtaisissa hoitotoimissa.

Vanhoista syreeneistä poistetaan enintään joka viides vuosi muutamia vanhimpia ja vaurioituneita runkoja erittäin suurta varovaisuutta noudattaen, jotta jäljelle jäävät rungot eivät vaurioidu.

Pensasryhmien seasta poistetaan puuntaimet ja rikkakasvit. Kaikkia kukkivia säästetään: maahumalat, käenrieskat, ym. Mikäli poistettavaa lajia ei tunnusteta, kysytään tilaajalta lupa ennen ko. kasvin poistamista.

Kaikkien pensaiden kasvualustaa parannetaan lannoittamalla ja muokkaamalla sitä. Vanhoja pensaita on syytä lannoittaa puiston peruskunnostuksessa; niiden juuriston alueelle levitetään hitaasti liukenevaa lannoitetta, jota annostellaan valmistajan ohjeen mukaan. Pensaita voidaan lannoittaa näin noin viiden vuoden välein, mikäli pensaiden kunto ja kasvu sitä vaativat. Pensaiden juurelle lisätään säännöllisenä hoitotoimena joka kolmas vuosi kompostimultaa noin 10 cm ja ruusuille 5 cm. Pensaat kalkitaan joka kymmenes vuosi masuunikuonalla hortensioita lukuun ottamatta. Oikean lannoitustarpeen toteamiseksi tehdään tarvittaessa kasvualustan viljavuusanalyysi.

4.8 Puut

Vanhojen puiden tulee olla jatkuvassa seurannassa. Käytetyimmillä alueilla puut tarkistetaan vuosittain. Huonokuntoisten puiden tilanne arvioidaan aina tapauskohtaisesti: kartanon vilkkaimmin käytetyllä ydinalueella puun romahtaminen voi aiheuttaa vaaraa alueella liikkuville, mutta metsäalueilla huonokuntoisetkin puut voidaan säilyttää pystyssä. Myrskyjen jälkeen alueella on heti tehtävä kierros myrskytuhojen selvittämiseksi ja tarvittavien toimenpiteiden määrittämiseksi.

Kartanon ydinalueella kaadettavien, pienempien puiden kannot poistetaan kokonaan jyrsimällä ja maasto niiden kohdalla tasoitetaan. Kun kantoja poistetaan jyrsimällä nurmikolta tai niityltä, kannon kohta peitetään levittämällä pinnalle alueelta saatavaa pintamaata. Vanhojen, suurten puiden kantoja voidaan jättää paikoilleen suojaisiin kohtiin niityillä ja metsissä luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi.

Istutettavien puiden suurin suositeltava taimikoko on rym 16–18. Isompia taimia ei käytetä, koska niiden hoito ja kasvuunlähtö on työläämpää. Taimille asennetaan kanisuo-javerkot (ks. 4.10) sekä korkeat tukiseipäät, jotka ulottuvat puun latvuksen tasolle asti.

4.8.1. Lahopuujatkumon turvaaminen

Tuoreissa luontoselvityksissä korostettiin erilajisen lahopuuston tarjonnan tärkeyttä ja lahopuujatkumoa. Niillä alueilla, joilla hoitointensiteetti on pieni (ks. kartta s. 40), maalahopuita ja pötkelöitä jätetään maastoon. Periaatteena on, että puunrungot sijoitetaan mahdollisimman lähelle kasvupaikkaansa alueelle, jossa kasvaa saman lajisia puita. Lahopuuna suositaan etenkin arvokkaita tammia, muita järeitä jaloja lehtipuita sekä mäntyjä. Kuusia kantoineen jätetään vain suojaisiin ja kosteisiin paikkoihin, joissa esiintyy lahokaviosammalta (hoitoalueet 4, 6 ja 18). Mäntyrungot sijoitetaan hoitoalueille 10, 20 ja 30. Nuoria puita ei jätetä lahopuiksi. Tervaleppävyöhykkeillä maapuuston annetaan muodostua luontaisesti puunrunkoja siirtämättä

MERKINTÖJEN SELITYS

Talvikunnossapidettävä reitti

Lumen kasaukselle soveltuva alue

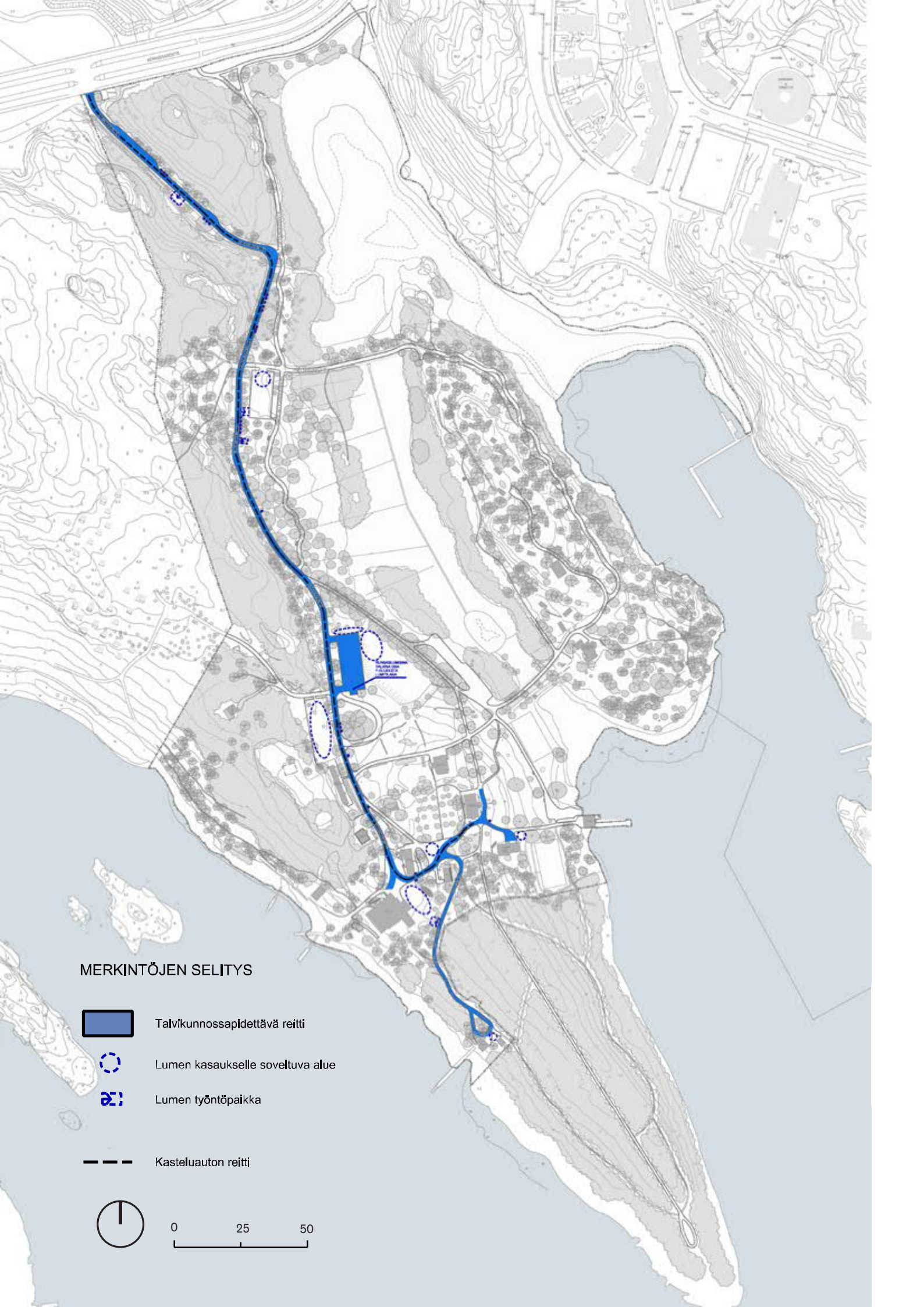
Lumen työntöpaikka

Kasteluauton reitti

0 25 50

tai poistamatta (hoitoalueet 7, 12 ja 14).

Kartanon hoidetulla ydinalueella maapuita ja pökkeloitä jätetään hyvin harkitusti ja kokonaismäärältään vain muutamia. Maapuut sijoitellaan hoidetun alueen reunamille, jolloin ne eivät merkittävästi vaikeuta alueen hoitoa.

Maapuusto siirretään sijoituspaikalleen mahdollisimman suurina kappaleina, mahdollisuuksien mukaan latvusto ehjänä pilkkomatta. Ydinalueelle jätetään vain puiden rungot, ei latvuksia oksineen. Maapuut asetetaan maata vasten tasaisesti. Myös suuret oksat ja pienempi määrä ohuita oksia sijoitetaan lähistölle, niitä ei haketeta. Oksia voidaan kerätä pieniin kasoihin suojaisissa paikoissa. Hoitotoimenpiteiden aikana maapuiden yli ei ajeta koneilla.

Luontaisesti muodostuneet pökkelöt säilytetään riittävän kaukana reiteistä. Pökkeloitä voidaan myös tehdä katkaisemalla järeärunkoinen puu 3 – 8 m korkeudelta. Pystyyn kuolleiden kuusipuiden (torrakat) annetaan kaatua omia aikojaan metsien sisäosissa paikoissa, missä ne eivät aiheuta vaaraa. Iäkkäiden mäntyjen annetaan keloutua paikoilleen turvallisissa paikoissa: mökkialueiden ja kulkureitien varsilta ne poistetaan.

Konkelot (toista puuta vasten kaatuneet puut) kaadetaan ja sijoitetaan sopiviin paikkoihin maapuiksi.

4.9 Kasvinsuojelu

Pelargonihappoa saa käyttää käytävien rikkakasvien torjunnassa. Rikkakasvien torjunnan myrkyttömiä vaihtoehtoja selvitetään. Torjunnassa ei saa käyttää liekinheitintä, koska sen käyttö on liian vaarallista historiallisten rakennusten syytymisvaaran takia. Alueella ei saa käyttää myöskään glyfosaattipohjaisia torjunta-aineita.

Kasvinsuojelussa noudatetaan kaupungin yleisiä, voimassa olevia kasvinsuojeluohjeita.

4.10 Kani- ja myyräsuojaus

Kasvillisuuden kani- ja rusakko- sekä myyräsuojaus toteutetaan tarpeen mukaan.

Vuosittain tarkistetaan, että uusien puuvartisten istutusten ja valittujen kartanopuutarhan arvopensaiden kani-suojat ovat ehyitä eivätkä ne kurista kasveja. Myös kasviryhmät ja yksittäispensaat suojataan verkoilla. Kasvillisuuden suojaamiseen käytetään vihreää 2,6 mm:n paksuista ja pienisilmäistä (20–30 mm) metalliverkkoa. Se kiinnitetään maahan upotettavilla harjateräksillä, joiden halkaisija on 12 mm ja jotka ovat yläpäästään taivutettu 6 cm:n pituudelta. Puiden rungonsuojaukseen ulotetaan 1,2 metrin korkeuteen asti.

Puistoilmeen kannalta tärkeillä alueilla, muun muassa kartanopuutarhassa, pystyverkot poistetaan kesäksi. Huomaamattomissa paikoissa ne voidaan pitää paikallaan ympäri vuoden.

Nuoret puuvartist istutukset ja muut valitut arvokkaat puuntaimet suojataan myyriä vastaan muovikauluksella.

Puistoilmeen kannalta tärkeillä alueilla, mm. kartanon ydinalueella, myyräsuojat poistetaan kesäksi.

4.11 Haitalliset vieraslajit

Lakisääteisesti torjuttavia haitallisia vieraskasvilajeja, joita on havaittu Stansvikin kartanon alueella ovat kurturuusu, jättipalsami, komealupiini, jättitatar ja japanintatar. Stansvikissa vieraslajikartoituksessa (2021) havaittuja vieraslajeja ovat lisäksi rikkapalsami, viitapihlaja-angervo, tatar *Fallopia*, terttuselja, isotuomipihlaja, paimenmatara, piennarmatara ja pajuangervot *Spiraea* spp, sektio *Spiraria*. Haitallisimpia lajeja esiintyy eniten kartanon ydinalueella sekä kluuvin rannoilla ja Vanhakylässä. (Stansvikin vieraslajikartoitus 2021.)

Helsingin kaupungin vieraslajien torjunnan ohjekortit *Haitallisten vieraslajien torjunta hankkeissa* ja priorisointisuunnitelma ovat valmistuneet vuonna 2022. Ohjeistuksia noudatetaan myös Stansvikin kartanopuistossa. Torjuttavien vieraslajien torjuntatapa on kuvaltu kunkin hoitokuvion kohdalla. Kesämaja-alueilla asukkaat ovat velvollisia torjumaan haitalliset vieraslajit.

Vieraslajikasvien poistossa syntynyt kasvijäte hävitetään vieraslajit.fi -sivuston ohjeen mukaisesti.

Espanjansiruetanat

Espanjansiruetana on luokiteltu erittäin haitalliseksi vieraslajiksi kansallisessa vieraslajistrategiassa.

Vieraslajien torjunta tehdään valmistuvan ohjeen (Luke) mukaisesti sekä Helsingin kaupungin vieraslajien torjunnan ohjekortin *Haitallisten vieraslajien torjunta hankkeissa–Espanjansiruetana* (2022) mukaan.

4.12 Kalusteet

Kaikki kalusteet hoidetaan kunnossapitoluokassa R2, vaikka kaluste sijoittuisikin toiseen kunnossapitoluokkaan.

Tarvittaessa töhryt poistetaan kalusteista ja rakenteista mahdollisimman nopeasti.

4.13 Laitteet ja järjestelmät

Stansvikintien ja Koirasaarentien risteyksessä sijaitsee pumppaamo. Toinen pumppaamo sijaitsee Knut Felixin tammikujan eteläpäässä nurmialueella. Puiston alueella kulkee 20 kV voimalinja sekä muita ilmajohdotiloja. Stansvikintien varrella, palstaviljelyalueen läheisyydessä sijaitsee laitekaappeja. Ensimmäisen peruskorjausurakan yhteydessä nämä laitekaapit on suunniteltu siirrettäviksi sekä uusi UV-keskus on suunniteltu rakennettavaksi läntisen pysäköintialueen yhteyteen. Näiden laitteiden ja järjestelmien ylläpidosta huolehtii niiden hallinnoija.

4.14 Valaistus

Puistovalaistus sammutetaan kesäisin lepakoiden takia aikavälillä 1.6.–31.8.

4.15 Reittien kunnossapito

Reittien hoito on ensisijaisesti rakenteen hoitoa. Kappa-leessa 4.16 ja kuvassa s. 40 määrätyillä reiteillä lisäksi talvikunnossapitoa. Reitin ylläpitoon kuuluu turvallisuuden takia tehtävä vaarallisten puiden poisto ja reunaniitto, mikäli se on tarpeen.

4.16 Talvikunnossapito

Talvikunnossapidossa noudatetaan hoitosuunnitelman talvikunnossapidon liitekarttaa (pienennös oikealla, myös liite 6) ja uusille auroajille järjestetään perehdytys kartanoryhmän toimesta. Lumet aurataan ensisijaisesti väylän sivuun. Lisäksi käytetään ravintolan takaista nurmialuetta sekä pelikenttää. Lumia voi varastoida pysäköintialueiden päätyihin, jotka jätetään auroamatta. Lunta ei saa kasata pensasistutusten päälle. Stansvikintietä ei suolata.

Ennen lumen tuloa asennetaan kaikille talvikunnossapidettävillä reiteillä auraskepit, jotta käytävien reunat eivät vaurioidu. Maastoon merkitään selvästi aurasaukot, joiden kohdalla lunta voidaan työntää pidemmälle.

Auratessa ja lumien varastoimisessa tulee varoa kaikkia puita. Stansvikintien varrella tietä lähimpänä oleville arvopuille on asennettu suojaksi maakivet, jotka tulee ottaa huomioon tietä auratessa.

Talven jälkeen näkyvät hiekoitushiekat kerätään pois.

4.17 Huoltoajo

Huoltoajo kartanopuistossa tehdään vain merkittyjä huolto-reittejä pitkin. Ajaessa tulee varoa kaikkia puita ja istutuksia sekä vanhoja rakenteita.

Huoltoajon mahdollisesti aiheuttamat vahingot kartanopuistossa korjataan STARAn/kartanoryhmän toimesta ajon tilaajan kustannuksella.

4.18 Ajonesto

Mikäli alueella on tarvetta ajonestoon, käytetään suuria maakiviä.

4.19 Yleinen siisteys

Alueelta löytyvät roskat tai hylätyt tavarat tulee siivota pois.

Hoitoalueiden rajat

